

Ranljive skupine prebivalcev in njihove potrebe po prevozih

Marjeta Benčina, FOCUS

Ljubljana, 5. 12. 2024

Definicija PREVOZNE REVŠČINE

„Prevozna revščina je pojav, ko posameznik ali gospodinjstvo nima ustreznega prevoza do zanj ključnih storitev in dejavnosti ali si ga težko privoščiti.“

Socialna izključenost

Bivanjska, zaposlitvena,
oskrbna neenakost

Digitalna izključenost

Začaran krog

Izolacija

Materialna prikrajšanost

Skrita prevozna revščina

Prisilno lastništvo avtomobila

Odvisnost od sorodnikov, sosedov

- RANLJIVE SKUPINE glede na
 - starost (starejši, otroci in mladostniki),
 - spol (ženske),
 - omejitve (različni invalidi, pacienti),
 - etnično pripadnost (Romska skupnost, priseljenci),
 - materialno prikrajšanost (nizki dohodki, revni zaposleni),
 - tip gospodinjstva (enostarševske družine, vdove)
 - lokacijo bivanja (nedostopnost prevozov)

Kumulativna ranljivost

Starejši

Mobilnostni IZZIVI

- pogostejše bolezni, slabše motorične sposobnosti in druge oviranosti: manj vozniki avtomobilov, kolesarijo, hodijo, težje dostopajo do javnega prevoza
- občutek bremena za sorodnike in znance zaradi prevozov
- oteženo podaljševanje veljavnosti vozniškega dovoljenja (specialistični pregledi, stroški)
- stresna multimodalnost
- težave z uporabo digitalnih storitev ponudnikov prevozov
- ukinjanje osnovnih storitev, krčenje JPP na podeželju, taksiji dragi, uporaba prostovoljskih prevozov

Možni UKREPI

- hitrejši, dostopnejši in bolj pogost javni prevoz (izven konic, počitnice, vikendi)
- prevozi na klic s prilagojenimi vozili v vseh občinah
- enostavnejše in cenejše podaljševanje veljavnosti vozniškega dovoljenja (predlog, da preglede še vedno opravlja osebni zdravnik, ki osebo najbolj pozna)
- integracija JPP s šolskimi prevozi, vožnje tudi popoldan
- prostorske rešitve: ustanavljanje vaških domov za starejše, oskrba na domu, storitve na podeželju

Otroci, mladostniki

Mobilnostni IZZIVI

- slabši dostop do vrtcev in srednjih šol na območjih s slabšim javnim prevozom (odvisnost od staršev ali skrbnikov)
- nedostopnost in slaba pogostnost javnega prevoza za pristočasne dejavnosti (vikendi, ponoči, popoldan)
- infrastruktura za hojo in kolesarjenje ni vedno varna
- nesamostojnost pri uporabi javnega prevoza (zaradi duševne motnje, gibalne oviranosti ali prepovedi)

Možni UKREPI

- **hitrejši, dostopnejši in pogostejši javni prevoz**
- večja pogostnost javnega prevoza v počitniškem času
- urejena peš in kolesarska infrastruktura do JPP postajališč
- prevozi na klic tudi za mladoletne (podeželje)

Ženske

Mobilnostni IZZIVI

- večje tveganje za socialno izključenost zaradi neustreznih prevoznih storitev
- Več poti, krajše poti, več časa na poti
- več JPP, hoja, manj avto, kolo
- pogostejša verižna potovanja, še vedno večina opravlja gospodinjska opravila
- manj voženj opravijo v konicah
- večja okoljska ozaveščenost, pogosteje spoštujejo omejitve hitrosti
- niso vključene v prometno načrtovanje (20 %)

Možni UKREPI

- **večje frekvence JPP izven konic, med vikendi**
 - učinkovito prestopanje (časovna revščina)
 - urejena in varna infrastruktura za hojo in kolesarjenje, več zelenih površin
 - osebno mobilnostno svetovanje
 - vključevanje žensk pri prometnem in prostorskem načrtovanju
-

Invalidi

Mobilnostni IZZIVI

- neustrezna infrastruktura in storitve JPP (slabo projektirana postajališča, neprilagojenost vozil, označbe ...) =

NEENAKOPRAVEN POLOŽAJ

- omejenost posebnih prevozov: invalidska društva najpogosteje organizirajo prevoze le za svoje dejavnosti v dopoldanskem času
- omejen dostop do pristočasnih aktivnosti
- šoferji invalidskih vozil se pogosto menjajo (javna dela)
- prilagoditve osebnih vozil so lahko zelo drage (voziček zavzame veliko prostora, tehnične prilagoditve)
- načrtovanje poti vzame veliko časa

Možni UKREPI

- **lažje dostopen JPP za vsakodnevne poti, večje frekvence JPP izven konic**
- ureditev dostopov peš in s kolesi (invalidska kolesa)
- integracija obstoječih prilagojenih vozil s prevozi na klic (pilotni projekt!)
- cenejši ali brezplačen JPP za zaposlene invalide
- vključevanje invalidov pri prometnem in prostorskem načrtovanju

Romi

Mobilnostni IZZIVI

- neurejena prometna infrastruktura do JPP (včasih nelegalno postavljenih) bivališč
- JPP uporabljajo redko ali nikoli, bolj avtomobile, ki so starejši in manj varni
- šolski prevozi le za osnovnošolce (koristili bi jih tudi srednješolci, ženske)
- težave pri opravljanju vozniškega izpita (jezik, kulturne razlike), veliko finančno breme
- malo prostočasnih potovanj (strah pred potovanji)
- mikromobilnost (na primer e-skiroji) rešitev za tiste, ki nimajo vozniškega izpita ali lastnega avtomobila
- slabe prevozne možnosti za pot na delo med šolskimi počitnicami

Možni UKREPI

- **hitrejši, dostopnejši in pogostejši JPP, ki vodi do romskih naselij, tudi med šolskimi počitnicami**
- urejena peš in kolesarska infrastruktura do romskih naselij in postajališč JPP
- osebno mobilnostno svetovanje (tudi finančni nasveti za razpolaganje z denarjem za prevoze)

Prosilci za azil, begunci in drugi tujci

Mobilnostni IZZIVI

- Nimajo svojih avtomobilov, oteženo pridobivanje voznškega dovoljenja (zaseg), močno odvisni od JPP (LJ)
- Otežen dostop do služb, jezikovnih tečajev, otežena integracija
- Slabe povezave JPP, nizka stopnja integracije
- Nezaposlene ženske tujke manj mobilne (neuporaba JPP)
- Diskriminacija na JPP
- Finančno nedostopen JPP (različni statusi, različna obravnava)

Možni UKREPI

- brezplačni JPP za vse skupine priseljencev brez dohodkov
- **hitrejši, dostopnejši in bolj pogost javni prevoz**

Brezposelnin, revni zaposleni

- *Ekonomska študija vpliva nestabilnih političnih in ekonomskih razmer na prevozno revščino*
- gospodinjstva z najnižjimi dohodki nadpovprečno obremenjen z izdatki za prevoz,
- izdatki za prevoz občutljivi na gospodarske razmere,
- rast cen avtomobilov vpliva na povečanje izdatkov za prevoz v večji meri kot rast cen goriva.
- Prisilno lastništvo avtomobila
- Selitev izven središč (cene nepremičnin)
- Več/manj prevoznih alternativ →
več/manj priložnosti za zaposlitev, socialno vključenost., konkurenčnost.

Zakonodaja

Storitev javnega prevoza za ranljive skupine v Sloveniji je opredeljena v več zakonodajnih aktih:

- **Zakon o prevozih v cestnem prometu (ZPCP)**
- **Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI)**
- **Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI)**
- **Uredba (EU) o pravicah potnikov v avtobusnem prevozu**
- **Uredba (EU) o pravicah in obveznostih potnikov v železniškem prometu**
- **Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA)**

Cenovna dostopnost JPP

- Pokrite skoraj vse ranljive skupine
- Brezplačno (65+, veterani, brezposelni invalidi, otroci do 6.)
- Subvencionirano (OŠ 50%, dijaki in študenti - letna 200 €, mesečna 25 €, doplačilo za mestni promet LJ in MB)
- Dodatne potrebe (zaposleni invalidi, priseljenci z različnimi statusi, revni zaposleni, poti izven dela, brez dostopa do JPP)

Urejenost infrastrukture

- Infrastruktura za hojo in kolesarjenje
- Dostop do postajališč in postaj JPP
- Vključevanje v prometno in prostorsko načrtovanje

Pravice potnikov

Zagovorniška potniška platforma

- 1. Pravice v primeru zamud, odpovedi ali preobremenitve
- 2. Pravice potnikov s posebnimi potrebami
- 3. Pravice do informacij
- 4. Cenovna zaščita
- 5. Zavarovanje potnikov
- 6. Pravica do pritožbe
- 7. Čezmejni prevozi
- 8. Pravice v primeru poškodb in nesreč

Zaključki

- 1. Najbolj ranljivi si želijo večje samostojnosti na področju mobilnosti**, zato je pomembno, da imajo dobro razvito mrežo javnega prevoza, ki je dostopen vsem.
- Administrativno breme **drobljenja pravic najbolj ranljivih (npr. do brezplačnega JPP)** je veliko, povečati je potrebno enakopravnosti.
- 3. Nič o ranljivih brez ranljivih.** Ranljive skupine prebivalcev in njihovi predstavniki vključeni v prometno načrtovanje.